

MARC DOMINGO GYGAX
ALBERT CUBELES I BONET

El projecte historiogràfic de Josep Antoni Llobet i Vall-llosera. La transició de la Il·lustració al Romanticisme en el si de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona

RESUM

J. A. Llobet i Vall-llosera va ser un membre molt actiu de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona (1835-1861). En un període de recerca històrica poc brillant a Catalunya, però clau per entendre l'evolució de la historiografia catalana, la seva memòria manuscrita *Del modo de estudiar la historia aplicado a la de Cataluña* aporta informació sobre un aspecte d'aquesta historiografia de la qual en tenim pocs testimonis: la reflexió sobre l'objecte i el mètode de la història en general i de Catalunya en particular.

ABSTRACT

J. A. Llobet i Vall-llosera was a very active member of the Acadèmia de Bones Lletres of Barcelona (1835-1861). Although it was written in a period of lackluster historical inquiry in Catalonia, though an essential one for our understanding of the evolution of Catalan historiography, his unpublished manuscript *Del modo de estudiar la historia aplicado a la de Cataluña* provides insight into an aspect of 19th century Catalan historiography which we have little evidence of: a reflection upon the object and the method of History in general and of Catalan History in particular.

MARC DOMINGO GYGAX
ALBERT CUBELES I BONET

El projecte historiogràfic de Josep Antoni Llobet i Vall-llosera La transició de la Il·lustració al Romanticisme en el si de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona*

Havent-se acomplert el 150 aniversari de la mort de Josep Antoni Llobet i Vall-llosera (1799-1861), és oportú fer una primera aproximació a aquesta figura destacable però poc coneguda de la historiografia catalana del segle XIX. Llobet va ser un personatge singular en el panorama historiogràfic de l'època. Antoni de Bofarull en va escriure un panegíric necrològic, que va llegir en la sessió de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona de 19 d'abril de 1863 i que va ser publicat com a pròleg de l'obra pòstuma de Llobet tres anys més tard.¹ En aquest text Bofarull proposa una interessant

* Agraïm a Josep Maria Fradera (Universitat Pompeu Fabra) i Ramon Grau (Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona) els seus comentaris, correccions i informacions després d'una lectura atenta de la primera versió d'aquest treball.

1. A. de BOFARULL, «Necrología de D. José Antonio Llobet y Vallllosera, que en la sesión pública celebrada por la Real Academia de Buenas Letras, de 19 de abril de 1863 leyó D. Antonio de Bofarull, socio de la misma», dins J. A. LLOBET Y VALLLLOSERA, *Cataluña antigua y Cataluña moderna*, Barcelona, Librería especial de obras de arquitectura, 1866, p. 7-41.

aproximació al personatge que es caracteritza, tot fent un seguiment de la seva biografia, per una previsible lloança no exempta de crítica. Bofarull presenta Llobet com una persona profundament interessada en la ciència en un sentit ampli, en tant que inclou des de la història fins a les ciències naturals. L'autor de la jaculatoria justifica aquest tan ampli espectre d'interessos a partir de dos factors indestriables: el caràcter de Llobet i la seva peripècia personal (les circumstàncies dels moments en què va viure), i observa que la conseqüència menys favorable d'aquesta extensió és la precipitació i la superficialitat en molts dels seus treballs.

Segons Bofarull, a Llobet li esqueia la dita llatina «*Difficile est continere quod capere non possis*», i no s'amaga en la seva crítica en tant que declara obertament que «[...] de aquí que alguno de sus trabajos (hablo especialmente de las infinitas memorias que escribió y dió á luz) se resintieran de precipitación é [*sic*] de reducida importancia del objeto». Aquesta crítica no exclou l'elogi pel que fa a l'empenta i l'entusiasme amb els quals Llobet empenia qualsevol tasca, i el reconeixement de la seva memòria i erudició, així com la seva condició de persona generosa i gens ambiciosa. A l'hora de fer balanç, Bofarull conclou: «Llobet, que podía merecer el nombre de sábio en alguna especialidad, no lo pareció tanto por la misma generalidad con que se dió á conocer; Llobet, que hubiera podido conquistarse un título de sábio general, no lo consiguiera jamás, por impedirselo las mismas circunstancias que lo distinguian como hombre.»²

En l'àmbit de la seva peripècia personal, Bofarull indica que Llobet va néixer en el si d'una família culta i acomodada. El pare de Llobet era procurador de la Reial Audiència de Barcelona i el patrimoni venia de la família de la mare, originària de Caldes de Montbui. Quan encara era un infant la mare de Llobet va morir, i tot just quan tenia dotze anys, ho va fer el pare. Aquesta circumstància no va impedir que Llobet continués estudiant, i que emprengués la seva formació per seguir les passes del seu pare en l'àmbit de la judicatura, malgrat els problemes i les dificultats que es van produir

2. BOFARULL, «Necrología de D...», p. 12, 14. La bibliografia de Llobet d'Antonio ELÍAS DE MOLINS, *Diccionario biográfico y bibliográfico de escritores y artistas catalanes del siglo XIX*, Barcelona, Imprenta de Fidel Giró, 1889, vol. 2, p. 57-60, permet constatar la gran riquesa i diversitat de les seves aportacions referida per Bofarull.

arran de l'ocupació francesa a Barcelona en aquells anys. Acabada la guerra del Francès, Llobet va començar a demostrar els seus múltiples interessos i la seva avidesa de coneixement: va començar a estudiar matemàtiques, cosmografia, física i química, mecànica i economia, entre altres disciplines. Segurament aquests estudis els va cursar en el marc de l'escola de la Llotja, l'únic centre de formació que impartia aquestes disciplines a nivell superior que hi havia en aquells moments a Barcelona, en restar encara la Universitat a Cervera. L'any 1817 (amb divuit anys, doncs), va fer-se soci de la Sociedad Filosófica, una entitat fundada dos anys abans per Bonaventura Carles Aribau i altres que reunia joves amb inquietuds culturals i científiques. D'aquesta etapa –així ho posa de manifest Bofarull– no se'n coneix cap text. D'altra banda, durant els anys del Trienni Liberal Llobet ja va manifestar la seva orientació política liberal, inclinació que va forçar que hagués d'abandonar Barcelona el 29 de març de 1824 de camí cap a França on s'exiliaria durant vuit anys. En aquesta llarga estada a l'estranger Llobet va completar la seva formació, i és on es va concretar la seva doble condició de geòleg i historiador.³

A l'exili Llobet es va establir en primera instància a París. Al cap d'uns mesos va decidir anar a viure al sud, fixant primer i durant un curt període la seva residència a Montpeller i, després, ja definitivament, a Marsella. Paga la pena aquí subratllar un aspecte lateral. Bofarull apunta que en aquesta etapa –i seguint una manera de fer prou habitual en l'època– Llobet va adquirir el costum de prendre notes de tots els aspectes que eren del seu interès en el decurs dels seus desplaçaments (que serien, segur, molts). Malgrat que desconeixem què se n'ha fet d'aquests textos, la narració de Bofarull posa de manifest que els coneixia i que probablement els havia llegit. Pel que explica no es pot negar l'atractiu potencial d'aquestes notes, que va més enllà d'allò que podrien aportar en l'estudi del personatge; més que res perquè, en un moment en què viatgers europeus mostren certa tendència a «descobrir» l'exòtica península Ibèrica i narrar les seves experiències, seria de gran interès poder constatar com es concreta el procés invers.⁴

3. BOFARULL, «Necrología de D...», p. 17-18.

4. BOFARULL, «Necrología de D...», p. 19.

Instal·lat definitivament a Marsella, Llobet va actuar amb èxit com a comerciant. Aquesta circumstància li va permetre atendre altres exiliats polítics procedents de Barcelona, a la vegada que continuava estudiant. Va ser a Montpeller i després a Marsella que va començar a donar els seus primers passos en geologia, una branca del coneixement per a la qual, tal com succeí amb la història, Llobet va mostrar una certa predilecció i preferència. Essent un home inquiet, Llobet va establir també contacte amb diverses entitats culturals i científiques franceses.⁵

Llobet va retornar a Barcelona el 17 d'abril de 1832. Havia marxat de la ciutat essent molt jove, i el fet que tardés poc a establir contacte amb els entorns acadèmics barcelonins –aleshores en plena recuperació i, a la vegada, renovació– parla més a favor de la seva capacitat i de la seva formació que no pas del fet que es tractés d'algú conegut, de qui s'esperava el retorn. Els sòlids coneixements en geologia adquirits a França li van obrir les portes a la Reial Acadèmia de Ciències i Arts, la seva activitat empresarial a Marsella li va valdre que fos ben rebut a la Societat Econòmica Barcelonesa d'Amics dels País, i les seves aportacions en l'àmbit de la història van ser les valedores per presentar-se a la Reial Acadèmia de Bones Lletres. De l'èxit de la seva empena en dona fe, a tall d'exemple, que el 1835 encapçalés l'activitat d'una Càtedra de Geologia a la Reial Acadèmia de Ciències i Arts, essent des d'aleshores un membre actiu i destacat d'aquesta institució de la qual va arribar a ser president cinc vegades.⁶

El seu ingrés a l'Acadèmia de Bones Lletres també es va produir el 1835, i des d'aleshores va contribuir amb nombrosos treballs a l'estudi de la història de Catalunya, la majoria dels quals –alguns d'ells publicats per la pròpia Acadèmia i d'altres inèdits– es poden consultar encara a l'arxiu d'aquesta entitat i estan registrats a les seves *Memorias*. Aquests treballs tracten d'èpoques i temes diversos, amb una especial predilecció per les qüestions arqueològiques i d'història medieval. Així, entre altres, trobem estudis sobre inscripcions romanes, estàtues, les muralles de Barcino, els diferents pobles que van conquerir Catalunya, els comtes de Barcelona,

5. BOFARULL, «Necrología de D...», p. 21-24.

6. BOFARULL, «Necrología de D...», p. 26. En relació amb la represa de la vida de les acadèmies i la seva renovació veg. A. A. PI Y ARIMÓN, *Barcelona Antigua y Moderna*, Barcelona, Imprenta y Librería Politécnica de Tomás Gorchs, 1854, vol. 2, p. 185 i següents.

els orígens del dret emfitèutic i feudal, el comerç medieval, un atlas català del segle xv, la coronela de Barcelona, les festes d'Alcoi i la difusió de la llengua catalana.⁷

El més remarcable de l'aportació de Llobet, no obstant això, no són els seus escrits—d'una influència directa escassa en el conjunt de les aportacions de l'època i en el desenvolupament de la historiografia posterior: cal donar la raó a Bofarull—sinó la seva activitat per a la preservació i promoció de l'estudi dels patrimonis bibliogràfic i arqueològic de Barcelona. Llobet va jugar un paper decisiu en la comissió encarregada de recollir i classificar els llibres procedents dels convents i monestirs afectats per les desamortitzacions de 1835. La comissió, formada per cinc persones, una de les quals era Llobet, va ser nomenada el 24 d'agost d'aquell any, amb l'encàrrec específic de recollir els llibres i documents de les biblioteques i arxius, juntament amb els objectes artístics i les antiguitats de les cases de religiosos desamortitzades. L'11 d'abril de l'any següent Llobet i Andreu Avel·lí Pi i Arimon van presentar-se voluntàriament per tirar endavant el propòsit de l'Ajuntament de formar amb els llibres recuperats una biblioteca pública, empresa que va prosperar parcialment. Tanmateix, van aconseguir reunir a l'antic convent de Sant Joan de Jerusalem 134.000 volums, dels quals 25.000 van passar a formar part de la biblioteca pública impulsada per l'Ajuntament i oferir un curs de bibliografia (de resultats força limitats, però de propòsits altament lloables segons opina Antoni de Bofarull).⁸

Els interessos històrics, científics, de bibliòfil i de col·leccionista de Llobet es constaten, també, en el fet que la seva biblioteca, arxiu i col·lecció particulars són esmentats en diversos textos, alguns d'ells guies de la ciutat. Així, aquesta biblioteca és citada al *Manual histórico-topográfico, estadístico y administrativo ó sea guia general de Barcelona* de Saurí i Matas.⁹ Andreu Avel·lí Pi i Arimon en fa una succinta encara que precisa descripció que es

7. BOFARULL, «Necrología de D...», p. 30.

8. E. PI Y MOLIST, «Breves apuntes biográficos sobre D. Andrés Avelino Pi y Arimón», dins PI Y ARIMÓN, *Barcelona Antigua...*, vol. 1, II. De la mateixa obra, veg. el vol. 2, p. 214-215, així com l'apèndix 1, l.105, on Pi i Arimon s'explica sobre les activitats de la Comissió. Veg. igualment el text de BOFARULL, «Necrología de D...», p. 31-34.

9. M. SAURÍ, J. MATAS, *Manual histórico-topográfico, estadístico y administrativo ó sea guia general de Barcelona*, Barcelona, Imprenta y librería de Manuel Saurí, 1849, p. 175.

complementa amb la que ofereix Antoni de Bofarull a la *Guía-cicerone de Barcelona*, que també dóna fe de les seves altres col·leccions: «[...] D. José Antonio Llobet y Vallllosera, poseedor de una escojida biblioteca, compuesta de unos 3.000 volúmenes, entre los que figuran obras históricas y científicas de grande estima, algunas ediciones sumamente raras, y varios manuscritos. Dicho señor posee tambien un monetario, que se va enriqueciendo mas cada dia, lo propio que la biblioteca, con la constancia, asiduidad y amor á la historia que caracteriza al Sr. Llobet.» Val a dir que a la *Necrología* que Bofarull va dedicar a Llobet, l'autor indica que la biblioteca del finat, que qualifica de selecta, reunia prop de 4.000 llibres.¹⁰

En el camp de l'arqueologia va destacar per la seva recollida de làpides, escultures i altres materials que va salvar dels convents i monestirs exclaustrats i dels llocs on es feien obres en una Barcelona en creixent procés de transformació urbanística, arran del programa de «rectificació» de la ciutat conduït en bona mesura per l'arquitecte municipal Mas i Vila. Antoni de Bofarull explica que «[...] donde mas patente se veia unido á su celo científico su incansable actividad, pues gozaba Llobet como el minero que busca tesoros, en el momento de distinguirlos, era cada vez que descubria una antigüedad estimable». Així, segons explica Bofarull, Llobet estava pendent dels edificis on es feien obres o s'enderrocaven, pendent de qualsevol resta que es pogués localitzar, estudiant-la i, tant com fos possible, traslladant-la al Museu de l'Acadèmia.¹¹ Ell va ser un dels grans impulsors del museu.¹² Tot i que el projecte no es va arribar a dur a terme tal com estava previst, va establir un precedent i arran de la seva activitat es va aconseguir reunir nombrosos objectes patrimonials que més endavant van passar a formar part de les col·leccions de distints museus de Barcelona. En paral·lel i com a resultat d'aquest interès i coneixement específic, Llobet va ser distingit amb un títol especialment remarcable: després d'haver estat el guia i mestre

10. PI Y ARIMÓN, *Barcelona Antigua...*, vol. 2, 226. També A. de BOFARULL, *Guía-Cicerone de Barcelona*, Barcelona, Imp. Hispana de V. Castaños, 1855, 223. Veg. també d'aquest mateix autor «Necrología de D...», 24 i següents.

11. BOFARULL, «Necrología de D...», p. 29-30.

12. Sobre el paper decisiu de Llobet en la creació del museu veg. J. CASANOVAS I MIRÓ, *El Museu de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona. Dades per una història*, Barcelona, Reial Acadèmia de Bones Lletres, 2009, pàssim.

d'Emil Hübner (1834-1901) en la seva estada per estudiar l'epigrafia romana a Barcelona, va ser nomenat soci corresponsal de l'Institut de Correspondència Arqueològica de Roma i Berlín pel rei de Prússia. Aquesta distinció la va assolir a títol pòstum, ja que va arribar a Barcelona després de la seva mort.¹³

Si els escrits històrics i l'activisme cultural de Llobet són poc coneguts —malgrat que ara, com a mínim, bona part de les seves contribucions a l'arqueologia es poden rastrejar en un recent llibre sobre el museu de l'Acadèmia de Bones Lletres—¹⁴ encara ho són menys les idees que hi havia al darrere: és a dir, les idees de Llobet sobre la importància de la història, i, en funció d'això, sobre la necessitat d'estudiar la història de Catalunya i com concebre-la i desenvolupar-la. Aquestes idees, evidentment, existien, i resulta que estaven molt més definides i treballades del que la bibliografia de Llobet fa sospitar. Darrere d'allò que podrien semblar aportacions desordenades, fins i tot capricioses, al coneixement de la història de Catalunya, hi havia, almenys inicialment, un *projecte historiogràfic*, un projecte que Llobet va exposar a la comunicació llegida a l'Acadèmia de Bones Lletres el 10 de juny de 1836 amb el títol *Del modo de estudiar la historia aplicado a la de Cataluña*. Aquest text, escrit per Llobet dos anys abans en el marc dels esforços per restaurar l'activitat de l'Acadèmia suspesa des de 1823, té l'interès de pertànyer al període de la historiografia de Catalunya de transició entre la Il·lustració i el Romanticisme. Es tracta d'un període poc espectacular, però cabdal per avaluar el desenvolupament posterior de la historiografia catalana. El text de Llobet, de més a més, ens informa sobre una vessant poc coneguda d'aquesta historiografia: les consideracions teòriques i metodològiques.

Llobet comença les seves reflexions evocant la tristor de l'ambient intel·lectual que es respirava durant la Dècada Ominosa: «Todos los establecimientos literarios estaban cerrados en nuestro pays; y concentrandose el hombre de letras en sí mismo, ó bien, resolviéndose á un puro egoismo, olvidaba todos los conocimientos que no le podían producir un fruto material é inmediato; ó bién como afortunadamente media con mas frecuencia,

13. BOFARULL, «Necrología de D...», p. 36-37.

14. CASANOVAS, *El Museu de l'Acadèmia...*

se encerraba en un gabinete y procuraba consolarse.» A conseqüència de la repressió es van clausurar les universitats i les acadèmies, inclosa l'Acadèmia de Bones Lletres el setembre de 1824. Quan la situació va canviar arran dels esdeveniments relacionats amb la successió del monarca, l'Acadèmia es va reobrir (juny de 1833). Llobet entén aquesta recuperació com un moment de canvi decisiu: «[...] apareció la aurora [de una era mejor] a últimos de 1832 [...]» (en referència al nomenament de Manuel de Llauder com a capità general de Catalunya el desembre de 1832). I és aquesta circumstància la que el convenç que és oportú donar-se a conèixer entre els acadèmics i postular-se per ingressar a la institució (poc abans, havia entrat a l'Acadèmia de Ciències): «[...] entrevimos la reinstalación de esta Rl. Academia y formamos el proyecto de presentarnos á sus puertas con nuestra ofrenda, á fin de probar si el ardor y buen afecto con que la presentabamos, compensaría la pequeñez de ella y movería el aingo de sus miembros para admitirnos en este templo de las Musas.»

L'enriquidora experiència que havia viscut a França combinada amb la situació d'estancament acadèmic i intel·lectual que patia Espanya –i que Llobet, com hem pogut comprovar, no perd l'oportunitat de destacar– el situaven en una posició de preeminència. En paraules d'Elías de Molins: «Los conocimientos adquiridos en el extranjero le dieron cierta superioridad entres sus contemporáneos.»¹⁵ Des d'aquesta posició, Llobet proposà a l'Acadèmia un gran projecte d'història de Catalunya, començant per recordar als acadèmics que «los Estatutos mismos de la Academia dicen que el fin principal de ella será la formación de la Historia de Cataluña». Efectivament, des de 1752 aquest objectiu havia quedat clarament establert: «Cultivar las Bellas Letras en general, y especialmente aquellas ramas del saber que mas pueda contribuir á ilustrar la Historia de Cataluña es el objeto que se propone la Academia [...]»,¹⁶ una vocació historiogràfica que es devia, sobretot, a la influència del seu vicepresident, Josep de Mora i Catà, marquès de Llió.

El 1756 Josep de Mora va publicar un llarg tractat inclòs en el primer volum de *Memorias* de l'Acadèmia (*Observaciones sobre los principios elemen-*

15. ELIAS DE MOLINS, *Diccionario biográfico y bibliográfico...*, p. 57.

16. *Estatutos de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona. Erigida por Real Cédula de 27 de Enero de 1752*, Barcelona, Imprenta y Librería de Verdaguer, 1864, p. 3.

tales de la historia)¹⁷ que aspirava a ser la base fundacional d'una ambiciosa Història de Catalunya impulsada per l'Acadèmia.¹⁸ La seva mort el 1762, però, va frenar aquesta iniciativa. Tot i que es van fer nombrosos estudis sobre aspectes diversos d'història catalana –uns estudis que, tal com s'ha recordat recentment, no han trobat tot el reconeixement que mereixen–¹⁹ el cert és que la gran Història de Catalunya proposada pel marquès de Llió no es va arribar a escriure. Així doncs, la iniciativa de Llobet era ben oportuna: liquidat l'antic règim i amb una acadèmia molt canviada, era el moment de plantejar-se l'antic projecte amb energies renovades. Però, des de quina òptica? Amb quins mètodes? Què calia transformar i què calia mantenir de l'antiga tradició?

Abans d'entrar de ple en aquestes disquisicions, Llobet fa un repàs a l'evolució de la historiografia des dels seus inicis fins a començaments del segle XIX i estableix una classificació dels diferents corrents historiogràfics que segueix un esquema tradicional que no conté cap element particularment original. Segons ell, durant llarg temps la Història només havia prestat atenció a les biografies dels reis sense tenir en compte els pobles i les seves institucions. Dins d'aquesta manera d'entendre la Història, que abastaria des dels historiadors grecs i romans fins al segle XVII, hi hauria hagut tres escoles. La primera inclouria aquells historiadors que relataven amb escrupolositat les batalles, conquestes, grans gestes i calamitats sense retòrica ni reflexions morals. La segona permetria agrupar els que ho supeditaven tot a la retòrica i en el seu relat dedicaven un gran espai a la glosa dels discursos militars i diplomàtics. Els historiadors de la tercera escola s'haurien caracteritzat per no tenir cap d'aquests dos interessos, i haurien escrit «tratados de moral teórico práctica» en paraules de Llobet. El temps posterior a Lluís XIV hauria vist néixer una nova escola historiogràfica, la «filosòfica» dels enciclopedistes, inclòs –remarca Llobet– «el Filosofo de

17. Dins *Memorias de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, I, 1756, p. 93-667.

18. Sobre aquest projecte veg. M. CAMPABADAL I BERTRAN, *La Reial Acadèmia de Bones Lletres en el segle XVIII: l'interès per la llengua, la història i la literatura catalanes*, Barcelona, Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona-Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2006. Veg. també el resum i conclusions de la mateixa autora al *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, 17, 2006, p. 217-218.

19. CAMPABADAL, *La Reial Acadèmia...*, on es tracten amb gran detall totes aquestes aportacions del segle XVIII.

Ferney», o sigui, Voltaire. Malgrat les diferències, vindria a representar una continuació de la tercera escola, la dels moralistes. Finalment, a finals del XVIII i començaments del XIX la situació hauria canviat de nou, evolucionant cap a una gran pluralitat, de manera que quan Llobet escriu, els historiadors estaven dividits «en infinitas escuelas». No podent mencionar-les totes, només n'esmenta dues, que, fins a cert punt, són extrems contraposats. Una és la que, segons Llobet, correspon als continuadors de l'escola filosòfica de l'enciclopedisme i que inclou aquells historiadors que intenten imposar models abstractes a la realitat tot ignorant les dades que no encaixen: «Aun quedan algunos historiadores filosofos que trazando cuadros brillantes y bien perfilados, hacen entrar en ellos los hechos que caben, aunque sean un poco forzados y desechan[,] ocultan ó callan aquellos que no pueden doblegarse al plan que han establecido.» L'altra és la d'aquells autors que només es fixen en les accions heroïques o curioses dels grans homes, una concepció que igualment ignora parts substancials de la realitat en tant que deixen en la foscor tot allò que no està directament relacionat amb aquests individus: «Otros hay que podríamos llamar historiadores pintorescos, que al narrar una época de la historia se dejan alucinar por lo heroico o caballeresco de un personaje ó de su reynado, por un caracter extravagante ó muy señalado y formando su cuadro ponen á este personaje, reynado ó suceso memorable en el primer plano, sujetan todo lo demas á su idea favorita y lo dejan en la oscuridad.»

Forçant una mica la seva argumentació (si tenim en compte la darrera escola), Llobet afirma tot seguit que, més enllà d'aquesta pluralitat de tendències en el segle XIX, hi ha uns principis generals en què totes hi estarien d'acord, i cita com a principal element compartit la idea que els veritables protagonistes de la Història són les masses, el poble, i no els reis. En relació amb això hi hauria una altra idea igualment acceptada: les masses han d'ocupar un lloc preferent en la Història, perquè no només són els actors principals, sinó perquè també en són els destinataris: «Como en los pueblos las masas forman la mayoría y los personajes señalados son muy reducidos; como se escribe y se debe enseñar á las masas, y no á solos pocos individuos; y como tienen más influjo las masas que no los individuos aislados, se escribe en el día con preferencia la historia de los pueblos, á la de los Reyes.» Aquesta visió, que té les seves arrels en l'enciclopedisme del

segle XVIII,²⁰ en el cas de Llobet sembla deutora, també, de la historiografia liberal francesa de la primera meitat del XIX: la de contemporanis de Llobet com François Guizot (1787-1874), Augustin Thierry (1795-1877) i François August-Mignet (1796-1884), l'obra dels quals ja exercia força influència a França quan Llobet s'hi va exiliar. Llobet no menciona cap d'aquests autors, però sí, més endavant, alguns filòsofs del mateix cercle intel·lectual, com Pierre-Paul Royer-Collard (1763-1845) i Victor Cousin (1792-1867). L'absència de referències als historiadors podria ser el reflex d'una falta de domini en la matèria. En qualsevol cas, però, la forma en què Llobet es refereix a «les masses» indica que quan usa aquest terme –no sempre inequívoc– ho fa tenint en ment quelcom més que els conceptes de «el poble» i de «la nació» dels corrents romàntics.

Recordant, en certa manera, Joan Francesc de Masdeu (1744-1817),²¹ Llobet preconitza un tipus d'Història que atén tots els aspectes de la societat estudiada així com de les societats precedents de les quals deriva, i també amb les quals està o ha estat relacionada: «Como para escribir sobre un pueblo es menester conocerlo, y para ello no basta un estudio superficial, sino el de todas las fases con que este pueblo se presenta y se ha presentado, y el estudio tambien de las relaciones que este pueblo tiene y ha tenido con los pueblos inmediatos; por lo mismo deben tenerse presentes todos estos datos, y combinarlos entre sí para poder formar una buena historia.» Una Història que, d'altra banda, ha de tenir una sòlida base documental: «Como para desempeñar la parte que acabamos de notar, es preciso conocer las leyes, costumbres [?] del pueblo que tratamos de estudiar, debe por lo mismo empezar por publicarse la Coleccion de sus Codigos, de sus costumbres ó usos legales, de sus Cronicas antiguas, en las que se juntan en general con sencillez las costumbres, virtudes y vicios del tiempo en que fueron escritas; y asi se van recojiendo documentos para la obra principal.» Aquest aspecte es deu tant al fet que Llobet se

20. R. GRAU I FERNÁNDEZ, «El pensament històric de la dinastia Bofarull», dins J. M. FRADERA (coord.), *Societat, política i cultura a Catalunya, 1830-1880* (Barcelona Quaderns d'Història, 6), 121.

21. R. GRAU i M. LÓPEZ, «Joan Francesc de Masdeu i de Montero», F. ARTAL, P. GABRIEL, E. LLUCH i F. ROCA (dir.), *Ictineu. Diccionari de les Ciències de la Societat als Països Catalans (segles XVIII-XX)*, Barcelona, Edicions 62, 1979, p. 300-302.

situa en la tradició del criticisme documental,²² com al fet que està influït per l'eclecticisme escocès i francès.

Establerts aquests principis generals Llobet procedeix a explicar alguns aspectes bàsics de l'estructura de la seva *Història de Catalunya*, advertint, com és propi del registre retòric en un exercici acadèmic d'aquesta mena, que ell no vol donar lliçons als savis de l'Acadèmia. Seguint el criteri tradicional, proposa començar amb un estudi geogràfic, terreny en què es movia amb especial comoditat, ja que dins de les ciències naturals le seves especialitats eren la geologia i la mineralogia. A continuació, diu que caldria estudiar la fisiologia de les diferents races que han poblat Catalunya, donant lloc al poble català, cosa que pretén fer tant a partir de les fonts gregues, romanes i medievals –incloses les àrabs– com dels treballs moderns d'alemanys i francesos sobre els pobles que van envair la península pel nord-est. De l'antropologia física passa a la lingüística històrica: investigar els orígens de la llengua catalana, intentant, si és possible, explicar en quina proporció han influït les altres llengües en la seva formació. Finalment, proposa estendre la recerca històrica fora del territori català: escriure una monografia de cadascun dels pobles que han arribat a Catalunya, des dels seus orígens fins a la seva fusió dins la massa general. Tot això ben coordinat, donaria lloc, segons Llobet, a una bona *Història de Catalunya*, que en aquest punt del seu escrit sembla més que res una història dels orígens de Catalunya.

La proposta de Llobet, de fet, va encara més enllà, ja que suggereix que es faci el mateix a cada província, fins arribar a una història global de la península. La seva concepció de la *Història* és la història general com a suma de les històries particulars. Reconeix les dificultats d'aquesta empresa perquè, de fet, és un model que, segons diu, encara no s'havia arribat a concretar a cap país, ni tan sols als Estats Units, on fóra més fàcil a causa de la relativa brevetat de la seva història. No obstant això, Llobet vol deixar clar que aquest programa no implica menystenir els treballs dels historiadors antics i moderns de tots aquests països: «No Señor, reconocemos en ellos muchísimo merito por el tiempo en que escribieron, sus datos nos son preciosísimos, sin sus preliminares nada podríamos hacer.» Aquí, de

22. R. GRAU I FERNÁNDEZ, «Criticisme», dins J. MESTRE I CAMPI (ed.), *Diccionari d'Història de Catalunya*, Barcelona, Edicions 62, 1992, p. 320-322.

nou, trobem la influència de l'escola eclèctica, o millor dit, com Llobet s'acull a l'eclecticisme filosòfic per legitimar la utilització integral de tots els materials disponibles. Llobet, de totes maneres, deixa per més tard parlar d'aquesta escola, i en aquest punt introdueix una idea típicament il·lustrada, formulada amb claredat a la segona meitat del XVIII: la idea de progrés, la idea que els pobles cada cop són millors i que aquest progrés no només és material sinó també intel·lectual. Així doncs, la Història que proposa Llobet ha de ser necessàriament millor que la dels seus predecessors, i ho ha de ser perquè les condicions són més favorables i perquè les exigències també són més grans: «... el jenero humano está en marcha, recorre todo el mundo; y á medida que adelanta, se hace mas esijente; y lo mismo que observamos en los usos comunes y materiales, otro tanto sucede con las necesidades intelectuales. Debemos reconocer una grande diferencia entre el Romano y el Griego, que no conocía la aguja de navegar, la imprenta, las inmensas aplicaciones de los metales, y por ultimo el vapor; al hombre actual que tiene todos estos goces. Si el primero se contentaba con cierto alimento intelectual, era este conforme á su tiempo, á sus usos simples y á sus pocas necesidades: cuando al contrario en el dia se requiere que cada cosa que se conoce sea tan á fondo como se pueda, y que á ello se le vea una aplicación inmediata.» La idea de progrés –l'opció principal de Llobet en matèria de filosofia de la Història– ja està molt present a Antoni de Capmany (1742-1813), a qui Llobet, com veurem, té molt en compte. De fet, els exemples citats per Llobet són alguns dels tractats per Capmany a *Cuestiones críticas sobre varios puntos de historia económica, política y militar* (1807).

Llobet demana que la historiografia catalana s'adapti als nous temps («Cedamos pues á las ecsijencias del siglo[...]»), però, això sí, sense radicalismes que impliquin desestimar les obres del passat i duguin a debats com els viscuts en el terreny de la literatura entre partidaris del classicisme i el romanticisme: «No queremos tampoco que en la historia se haga una revolucion, como la ha sufrido el dominio de la literatura, dividiéndose esta en los dos famosos campos de Clasicos y de Romanticos.» L'explicació d'aquesta actitud la trobem principalment en la influència que exerceix en Llobet l'eclecticisme de l'escola filosòfica escocesa encapçalada per Dugald Stewart (1753-1828) i difosa a França, com el mateix Llobet menciona, per Pierre-Paul Royer-Collard (1763-1845), Victor Cousin (1792-1867), Jean

Philibert Damiron (1794-1862) i Théodore Simon Jouffroy (1796-1842). Llobet ens explica com entén ell aquesta filosofia: «Esta escuela adoptó el epíteto de Ecléctica porque en realidad escojia de todas las anteriores lo que encontraba mejor, como hace la industriosa abeja con las flores. Escoje de todas, no deshecha ninguna, porque Cousin ha probado muy bien que no hay ningun sistema que sea enteramente absurdo; que el error se presenta acompañado de una parte de verdad, que toda mentira tiene una apariencia de verdad, pues que no siendo asi no podria subsistir, y que todo el trabajo está en recojer el mayor numero posible de partes de verdad, separando de ellas la mayor cantidad de errores, á fin de que la obra que se escribe o el sistema que se establece sea el mas acertado y añadiremos nosotros para que sea el que reuna mas aplicaciones inmediatas y utiles; por que solo la verdad tiene este privilegio.»

Aquest mateix procediment és el que caldria aplicar a l'estudi de la història. En conseqüència, «ningun historiador de nuestra provincia debe ser desechado por estravagantes ridículos e inverosímiles que parezcan sus escritos». Llobet cita alguns noms d'un passat relativament llunyà: Francesc Diago, nascut el 1562 a Castelló i autor de les *Historias de los victoriosísimos Condes de Barcelona* (1603); el jurista i historiador de Perpinyà Andreu Bosch (segles XVI-XVII); Esteve de Corbera, autor de l'obra *Cataluña ilustrada* (1678); l'aragonès José Pellicer de Ossau Salas y Tovar (1602-1679), que publicà *Idea del Principado de Cataluña*; Jeroni Pujades (1568-1635) i la seva *Corònica Universal del Principat de Catalunya*, i Narcís Feliu de la Peña i Farell (segles XVII-XVIII), que va escriure *Anales de Cataluña* (1709).²³ Tampoc hauríem de prescindir de Pèire de Marca (1594-1662), que va ser el representant del govern francès a Catalunya entre 1644 i 1652, ni de molts altres historiadors dels territoris veïns i mediterranis vinculats a Catalunya: «no olvidemos (...) á los Benedictinos de la Historia jeneral del Languedoc, á los historiadores de Tolosa y de sus Condes, á los de Montpellier y de sus Señores, en fin á todos los del Languedoc u del Rosellon; á los Provenzales, á los Jenoveses, á los Napolitanos y Sicilianos, entre los extranjeros, porque en todos hay datos interesantes para nuestra historia; y en ellos hallaremos

23. Sobre aquests autors veg. X. BARÓ I QUERALT, *La historiografia catalana en el segle del Barroc (1585-1709)*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2009.

la rectificación de muchos errores que han padecido nuestros predecesores en estos estudios.»

Continuant amb l'ordenació geogràfica, Llobet assenyala que les principals fonts han de ser, evidentment, els historiadors dels territoris valencians i aragonesos «por las íntimas relaciones que nos han unido con estas Provincias», i que les cròniques espanyoles també poden ser útils. I tot fent-se ressò dels corrents romàntics, afegeix que caldria prestar atenció al material etnogràfic, sense menystenir «ni de la canción de vieja mas insignificante». Ja que «muchas veces una idea aislada que no se encuentra sino en una antigua canción, ó en una historia de noche de invierno, da bastante luz para coordinar hechos, que siendo separados no presentaban ningun interes».

Explicada la importància de prendre en consideració fonts de totes les èpoques i de tot tipus, aflora la vena criticista de Llobet, que ens adverteix: «No entendemos [...] que debe prestarse entera fe y crédito á todo lo dicho: lejos estamos de ello; la Crítica entra entonces para dar á cada cosa el valor que se merece. Sin ella marcharíamos rodeados de una nube de errores, noticias apócrifas y vaciedades, sin poder encontrar el verdadero camino de la historia; mas viene la crítica y haciendo el mismo oficio que el Sol disipa y ahuyenta aquellas nubes u nos presenta las cosas como ellas son en si, y nos indica cuales pueden servir para nuestro objeto u cuales debemos despreciar.» Reunir tot el material historiogràfic necessari i destriar la informació d'utilitat, requeria un gran esforç i una metodologia laboriosa que Llobet no explica (la seva invocació a la crítica queda una mica retòrica), però segons Llobet, no tota la feina estava per fer. Hi hauria l'obra d'Antoni de Capmany, que per a Llobet és, clarament, el principal i indiscutible referent dins la historiografia catalana («el laborioso y grande erudito Capmany nos dejó escritos que seran inmortales»). També menciona, com a obres fonamentals, l'edició recent de la *Corònica* de Pujades per part de Fèlix Torre i Amat, Albert Pujol i Pròsper de Bofarull (1829-1832), i els comentaris sobre les constitucions de Catalunya que en aquells moments estava publicant Pere Nolasc Vives i Cebrià (1794-1874).²⁴ No cita el treball de Pròsper de

24. P. N. VIVES Y CEBRIA, *Traducción al castellano de los Usages y demás derechos de Cataluña que no están derogados o no son notoriamente inútiles: con indicación del contenido de éstos y de las disposiciones por las que han venido a serlo, ilustrada con notas sacadas de los más clásicos autores del Principado*, Barcelona, Imprenta J. Verdaguer, 1832-1835. El 1862 es va fer una segona edició corregida i augmentada.

Bofarull sobre els comtes de Barcelona en aquest punt perquè, tot i que ja estava enllestit el 1833, no va ser publicat fins al 1836, després que Llobet hagués escrit aquest text el 1834. De totes maneres, en parla més endavant en una secció dedicada a lloar els acadèmics: «¡Cuanta luz no dará para nuestra historia la Monografía tan completa de nuestros antiguos Condes que con tanta laboriosidad, esactitud y buena crítica está terminando el dignísimo Vicepresidente de ella Sr. de Bofarull!»

Llobet no només s'esforça a demostrar que té una idea molt clara del projecte, sinó també que està preparat per contribuir-hi substancialment. Arguments no li falten: a França havia col·laborat amb el prestigiós jurista Jean Marie Pardessus (1772-1853) en estudis sobre dret marítim i, arran d'aquesta col·laboració, va traduir al francès el *Llibre del Consolat de Mar*. Llobet parla d'alguns aspectes d'aquesta feina, que il·lustren la profunditat i seriositat de la seva activitat historiogràfica. La traducció hauria estat basada en la lectura de dues traduccions franceses, dues italianes, una holandesa, les espanyoles de Gaietà de Pallejà (1732) i Antoni de Capmany (1783), diverses edicions catalanes –inclosa una de 1494, que Llobet considera, en discrepància amb Capmany, l'*editio princeps*– i un manuscrit que ell considera de finals del segle XIII o primeria del XIV.²⁵ Sobre la seva versió del text català diu que «[...] despues de estudiado maduramente el asunto, nos resolvimos a cambiar la Ortografía medio española que había adoptado Capmany, y en el texto revisto y corregido, que publicamos, seguimos una Ortografía mas afrancesada, segun el jenio é indole de la lengua Catalana en aquella epoca, en la que no había aun sufrido la invasión de voces Castellanas que la han inundado despues». La traducció francesa va ser aprovada pel reputat romanista François-Juste-Marie Raynouard (1761-1836), i el conjunt d'aquest treball li va valer a Llobet ser elegit membre de la Societat d'Antiquaris de Provença. Que Llobet utilitzi això com a principal carta

25. Per a Capmany la primera edició és de 1502, que és la que ell segueix; A. de CAPMANY y de MONPALAU, *Código de las costumbres marítimas de Barcelona, hasta aquí vulgarmente llamado Libro del Consulado*, Madrid, Imprenta de don Antonio de Sancha, 1791, XXIV. L'edició utilitzada per Llobet era la impresa a Barcelona per Pere Posa i revisada per Francesc Celedes o Salelles, la qual, efectivament, va ser considerada l'*editio princeps* (veg. PI Y ARIMÓN, *Barcelona Antigua...*, vol. 2, p. 257-258). El manuscrit estudiat per Llobet segurament és el ms. 124 de la secció de manuscrits espanyols de la Biblioteca Nacional de França, el qual és del segle XV. Veg. també G. COLON i A. GARCIA (eds.), *Llibre del Consolat de Mar*, Barcelona, Fundació Noguera, 2001, p. 974).

de presentació no deixa de ser una mica irònic, si tenim en compte que Capmany, a qui Llobet tant admira, justifica la seva traducció del *Llibre del Consolat de Mar* precisament com una reacció davant d'una traducció francesa: «[...] ni era justo, ni decoroso, que en España se aguardase que un extranjero nos restituyese en lengua francesa, lo que se engendró y nació en nuestra propia casa.»²⁶

Un cop fets els elogis pertinents als membres de l'Acadèmia –secció que inclou el ja esmentat comentari sobre l'obra de Pròsper de Bofarull– Llobet aborda la qüestió de com organitzar el projecte. En aquest sentit, s'obren, segons Llobet, dues possibilitats: que el treball es distribueixi entre els acadèmics per èpoques, d'acord amb la familiaritat de cada acadèmic amb els diferents períodes històrics, o bé que l'Acadèmia es concentri en l'estudi exhaustiu d'una sola època, i que successives generacions d'acadèmics es vagin ocupant de les restants èpoques. Malgrat que la primera opció podria facilitar el lluïment individual de molts acadèmics, Llobet s'inclina per la segona, i aprofita per remarcar de nou la idea de la importància de la massa envers els individus: «[...] no calculemos pues nuestra individualidad, y trabajemos para la masa de que formamos parte, considerandonos solo como uno de los organos ó miembros de ella se sirve para sus funcione.» Llobet creu que el millor és arribar a una veritable divisió del treball entre els acadèmics, «[...] encargandose unos de la parte militar, otros de la legislativa, otros de la científica, otros de los usos, costumbres y trajes, otros de los monumentos y antigüedades y así de lo demás».

Aquest projecte, però, s'havia de conciliar amb una de les principals funcions de l'Acadèmia: educar la joventut. No hem d'oblidar que en aquells temps l'Acadèmia complia funcions d'universitat i fins i tot d'escola secundària. Des del punt de vista del tema –la història de Catalunya– el projecte de Llobet no representava cap problema; tot el contrari, venia a omplir un buit importantíssim: «Es muy conocido el vicio jeneral de la educacion que se da á los jovenes, del que resulta que mejor conocen a los payses estrajeros que no el suyo propio. En nuestra Provincia este defecto tiene una escusa justa en la falta de libros elementales en donde encontrar estos conocimientos historicos.» Ara bé, l'envergadura del projecte de Llobet no oferia una solució

26. CAPMANY, *Código de las costumbres...*, XXV.

a curt termini. Per això, Llobet proposa que paral·lelament s'escrigui una breu Història de Catalunya que satisfaci les necessitats pedagògiques més immediates: «Tomemos, pues, un medio termino entre el no saber nada y el aguardar muchos años para saberlo todo, y veamos el modo como desde luego pueda saberse algo. Para ello proponemos el que se de la Comisión o encargo á dos Académicos de que formen un resumen de la historia de Cataluña, que no ocupe mas de dos tomitos en dozavo de mas 300 paginas cada uno. A este fin podran estractarse los autores que tenemos, separando las cosas que no son del gusto de la epoca actual y añadiendo aquellas ideas y reflexiones que el asunto sujiera, y que tanto ecsije la ilustración del siglo, advirtiendole en el prologo que aquel trabajo no es mas que interino, y solo para que no se carezca de todo conocimiento en la materia.»

Aquesta darrera proposta posa punt final al manuscrit de Llobet. En la mesura que reconeix les dificultats del seu projecte i que obre la porta a escriure una Història de Catalunya alternativa, més superficial i científicament menys rigorosa, per sortir del pas (diguem-ho així), es pot dir que es tracta d'una proposta amb un cert caràcter premonitori: en els anys següents no es va arribar a realitzar cap projecte en la línia del que proposava Llobet, i en canvi, es va publicar una obra divulgativa com la *Historia de Cataluña y de la Corona de Aragón* (1860-1863) de Víctor Balaguer (seguida, això sí, de la *Historia crítica [civil y eclesiástica] de Cataluña* d'Antoni de Bofarull [1876-1878], una obra erudita i de molt més difícil lectura, però també allunyada del projecte de Llobet).

Llobet va escriure alguns treballs que responen clarament a les línies mestres del seu pla, com els assajos *De los pueblos que han invadido, conquistado o dominado la Cataluña* (1847) i *Cataluña antigua y Cataluña moderna* (1866), però són contribucions aïllades.²⁷ En una sessió de l'Acadèmia de 1854 es va aprovar un moció que demostra el poc progrés que s'havia fet de cara a la redacció d'una gran Història de Catalunya vint anys després que Llobet escrivís el seu text sobre aquesta qüestió: «se propone y se acepta, en vista a las defectuosas historias de Cataluña que se publican, que la Academia tenga muy presente su antiguo proyecto de escribir la historia catalana, y al efecto se oficie

27. Veg. la bibliografia de Llobet a ELÍAS DE MOLINS, *Diccionario biográfico y bibliográfico...*, p. 57-60.

al capitán general y al gobernador civil para que dejen copiar documentos de valor histórico contemporáneo de sus respectivos archivos, para ser publicados luego, sin comentario alguno para evitar el riesgo de que la Academia, contra su propia voluntad, apareciera como órgano de un partido.»²⁸

Per què no es va escriure aquesta gran Història de Catalunya? Josep Maria Fradera, en el seu estudi de l'evolució de la historiografia catalana en el període de la revolució liberal fins la Renaixença, analitza dos factors que ajuden a entendre el fracàs de Llobet i en general el de tots aquells que volien fer realitat el vell somni del marquès de Llió. En primer lloc, cal considerar la situació de violència de l'època, que dificultava enormement el treball dels acadèmics i feia molt difícil la coordinació d'un gran projecte. El president de l'Acadèmia, Pròsper de Bofarull, en parla al seu discurs d'obertura de 1848, després d'haver-hi fet referència amb anterioritat a altres discursos, com a mínim des de 1837: «[...] la falta de protecció de las Autoridades, que no pueden atender á las letras cuando tienen que acudir a las armas, la falta de recursos que impide abrir certámenes públicos, conceder premios, imprimir las memorias que lo merezcan; pero yo creo que el principal obstáculo es esta inquietud, ese porvenir (nebuloso y) sombrío, esa perturbación de los espíritus, que con ocasión de los grandes y temibles acontecimientos de los que somos espectadores. Las letras quieren paz, calma y seguridad, nada las asusta y las aleja tanto como el estruendo de Marte, capital enemigo de Minerva.»²⁹

En segon lloc, s'ha de tenir en compte el nou rumb que va prendre la historiografia catalana a partir dels anys trenta i que, alhora que formava part d'una tendència general europea, en part, també, cal entendre'l com una forma d'evadir-se de tots aquests conflictes. Com ha explicat Fradera, aquest rumb estava orientat cap a la representació idealitzada del passat medieval i cap a la imbricació de la història amb la literatura. El resultat no podia ser altre que el d'una historiografia científicament poc exigent i unes condicions escassament favorables al desenvolupament d'un programa com el de Llobet.³⁰

28. Cit. per Josep M. FRADERA, «El passat com a present (la historiografia catalana de la revolució liberal a la Renaixença)», *Recerques: història, economia, cultura*, 23, 1990, p. 70.

29. FRADERA, «El passat com a present...», p. 57.

30. FRADERA, «El passat com a present...», p. 53-71.

Més enllà d'aquestes observacions, no es pot menystenir l'opinió que sobre aquest particular dóna Antoni de Bofarull en glossar la trajectòria de Llobet a la *Necrología* que li va dedicar. Segons Bofarull, Llobet era un home d'extensíssimes capacitats i notables iniciatives, però excessivament dispers i per això, difícilment capaç d'assolir la constància necessària per liderar i tirar endavant un projecte com el que proposava. Dins d'aquest «qui molt abasta poc estreny» val a dir, no obstant això, que les publicacions de Llobet mostren la intenció de seguir el seu propi itinerari d'acord amb l'anunciat general, i que ell mateix va reconèixer les dificultats que implicava l'empresa que proposava. És a dir, que les distintes memòries i publicacions de temàtica històrica escrites per Llobet, malgrat la seva dispersió, sempre poden relacionar-se sense excessius problemes amb punts específics del seu esquema i que, en aquest sentit, ell va ser el primer que, en la mesura de les seves capacitats, va intentar fer progressar la seva proposta.³¹

El fet que el projecte de Llobet trobés dificultats no vol dir que Llobet anés contra corrent. No hem d'oblidar l'existència de propostes com les de Ramon Martí d'Eixalà (1807-1857) i Jaume Balmes (1810-1848), partidaris de construir una ciència social capaç d'analitzar la conflictivitat del moment,³² propostes amb les quals Llobet –amb la seva insistència en el protagonisme de la massa i la seva visió «integradora» de la Història– tenia punts en comú. I tampoc vol dir, d'altra banda, que en l'obra de Llobet no hi hagués trets protorenaiementistes: Llobet, de fet, presta gran atenció a la llengua catalana en el seu projecte, i més endavant escriu en català l'assaig *De los países en qu'es parla actualmente la lengua catalana y de las rahons en que això es funda* (1851). No diu, certament, en quin període específic hauria d'haver començat concentrant l'Acadèmia els seus esforços per realitzar una Història de Catalunya, però les fonts que proposa utilitzar i els seus escrits posteriors indiquen que estava pensant en l'època medieval. Sembla, per tant, que alguna veritat hi ha en el judici d'Elias de Molins segons el qual «el amor a las glorias de Cataluña y su acendrado patriotismo fueron los únicos móviles de sus Trabajos».³³

31. BOFARULL, «Necrología de D...», p. 11-14.

32. FRADERA, «El passatcom a present...», p. 53-71.

33. ELIAS DE MOLINS, *Diccionario biográfico y bibliográfico...*, p. 57.

Cal preguntar-se, doncs, pel lloc que ocupa Llobet en el panorama historiogràfic de l'època, és a dir, quina és la seva posició entre historiadors com Andreu Avel·lí Pi i Arimon, Joan Cortada, Pau Piferrer, Víctor Balaguer i els Bofarull, i pensadors com Martí d'Eixalà i Balmes. Tots ells –excepte Pròsper de Bofarull i Pi i Arimon– eren més joves que Llobet, però de fet se'ls pot considerar coetanis seus, tant per la precocitat de les seves obres com per les seves morts prematures (Martí d'Eixalà, Balmes i Piferrer van morir abans que Llobet, Cortada poc després). Evidentment, Llobet, des del punt de vista de la rellevància de la seva obra, de la qualitat, quantitat i transcendència de la seva producció, té una posició poc destacada, però el que ens interessa no és això, sinó avaluar la seva concepció de la Història i de la praxi historiogràfica en relació amb les dels seus coetanis. On es posiciona Llobet en el pensament historiogràfic de l'època? I què podem aprendre del seu posicionament que ens ajudi a entendre millor la complexitat i evolució d'aquest pensament?

Durant la major part del segle XIX la historiografia catalana es mogué entre els treballs erudits d'arxivers i les aportacions historiogràfiques de poetes, dramaturgs i novel·listes, passant per les contribucions dels que, com Antoni de Bofarull, actuaven en els dos terrenys (l'arxivístic i el literari), els que tenien un perfil més «tècnic», com l'epigrafista, arqueòleg i historiador Pi i Arimon, o els que, malgrat les seves aportacions historiogràfiques, caldria qualificar més aviat com a filòsofs.³⁴ En aquest context Llobet, científic amb vocació d'historiador, va ser un personatge peculiar –una mena d'intrús– que va arribar a aquest escenari caracteritzat per un cert amateurisme des d'una òrbita diferent (tot i que no menys amateur). Es tractava d'un escenari en el qual Pròsper de Bofarull, pel seu èmfasi en el criticisme documental, representava la transició de la historiografia del segle XVIII a la del XIX.³⁵ Amb Bofarull, Llobet té en comú la preocupació pel rigor documental, l'interès per la història medieval de Catalunya i el rebuig a les exageracions romàntiques. El diferencia, en canvi, la seva aversió a la història dels «grans homes». De fet, Llobet també pot ser entès com un historiador a cavall del set-cents i del vuit-cents, però d'una manera diferent, ja que no només està

34. A. GHANIME I RODRÍGUEZ, «Historiografia Romàntica», dins A. SIMON I TARRÉS (dir.), *Diccionari d'Historiografia Catalana*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 2003, p. 667-668.

35. GRAU, «El pensament històric...», p. 121-138.

vinculat al criticisme sinó també a la figura de Capmany. Això explica, en part, la seva aparent modernitat en comparació amb Bofarull, és a dir, el seu interès per la societat més enllà dels «grans homes» i per qüestions no només polítiques i militars, com per exemple, el comerç.

Encara que tant Pròsper de Bofarull com Llobet es desmarquen, com diem, de les exageracions romàntiques i que a Catalunya l'influx del romanticisme va tardar més a tenir acceptació en la producció historiogràfica que no pas en la literària, ambdós ofereixen punts de contacte amb els corrents romàntics. Com ha senyalat Ramon Grau, cal tenir en compte el patriotisme català de Pròsper de Bofarull, la seva relaxació respecte a la veritat històrica en benefici d'interpretacions favorables a la pàtria i la seva complicitat amb els literats romàntics (ja sigui donant cobertura a les seves obres com servint de font d'informació per a la seva producció).³⁶ Llobet està imbuït del mateix patriotisme i en la part final del seu escrit també sembla donar mostres d'una certa relaxació respecte a la veritat històrica. Llobet va viure de prop l'èxit dels dos historiadors romàntics per excel·lència: Piferrer i Balaguer. Piferrer va publicar *Recuerdos y Bellezas de España. Cataluña* el 1839, i en els anys anteriors, en tant que membre de l'Acadèmia de Bones Lletres, va anar avançant resultats dels seus estudis mentre Llobet feia les seves reflexions sobre la Història per camins tan diferents.³⁷ Pel que fa a la seva relació amb Balaguer, membre també de l'Acadèmia, Llobet va morir quan tot just es començaren a publicar els cinc volums de la *Historia de Cataluña y de la Corona de Aragón* (1860-1863), però el 1853 Balaguer ja havia publicat *Bellezas de la Historia de Cataluña*, llibre basat en un curs sobre la història de Catalunya que havia impartit el 1852 a la Societat Filharmònica i Literària de Barcelona. Balaguer, com Llobet, també va passar una temporada exiliat a França, ara bé, uns trenta anys després que Llobet i en unes circumstàncies que van fer que en tragués una experiència molt diferent.

Entre l'erudició dels arxivers i les aproximacions romàntiques dels literats es pot reconèixer una via diferent, caracteritzada per la reflexió teòrica sobre la Història, una tendència a la història social i un gran interès per la

36. GRAU, «El pensament històric...», p. 121-138.

37. R. CARNICER, *Vida y obra de Pablo Piferrer*, Madrid, CSIC, 1963.

filosofia i la historiografia més internacional de l'època. És la via dels filòsofs –Martí d'Eixalà i Balmes– així com de Cortada, de la qual Llobet se'n pot considerar un representant de ple dret. Es tracta d'una continuació de la història filosòfica a la qual el mateix Llobet fa referència. Martí d'Eixalà, seguidor de Théodore Simon Jouffroy i Pierre-Paul Royer Collard, mencionats, com hem vist, per Llobet més d'una vegada, es dedicarà a presentar les seves reflexions sobre la Història a l'Acadèmia, i només un any després que Llobet llegís *Del modo de estudiar la historia aplicado a la de Cataluña* llegirà uns *Discursos sobre las reglas de observacion, aplicado a los hechos que forman el patrimonio de la historia, al objeto de fundarla sobre sus bases esenciales* (1837). El 1839 presentarà, a més a més, *Juicio de la obra de Mr. Guizot, intitulada Historia de la civilizacion*.³⁸ Balmes és qui es dedicarà a estudiar –i criticar– Guizot més profundament (*El protestantismo comparado con el catolicismo en sus relaciones con la civilización europea*, 1844).³⁹ La influència de Guizot també es deixa sentir en la *Historia de España* (1841-1842) i *Historia de Portugal* (1844) de Cortada. Entre les seves aportacions teòriques destaca la seva lliçó inaugural del curs acadèmic de 1848 titulada *Utilidad del estudio de la historia*.⁴⁰

Cortada, de fet, és un personatge amb qui Llobet té molt més en comú del que es podria sospitar. De la contribució decisiva de Llobet a la creació del Museu de l'Acadèmia, ja n'hem parlat, però el que tampoc és gaire conegut és que, a més de Pi i Arimon, un dels dos altres grans artífexs del museu va ser precisament Cortada. Tal com ha observat Jordi Casanovas, «[...] curiosament, en les biografies que se l'hi han dedicat, la seva activitat com a novel·lista, periodista, historiador o professor, eclipsa completament la seva tasca com a director/conservador del Museu de l'Acadèmia, que resta reduïda a la seva mínima expressió, sintetitzant-la amb unes poques ratlles». Però la conclusió del detallat estudi de Casanovas és clara: «Cortada fou, a l'igual que Llobet, un dels grans protagonistes de la història del Museu de

38. J. M. VILASOJONA RUBIO, *Vida i pensament de Ramon Martí d'Eixalà*, Lleida, Pagès Editors, 2011.

39. J. M. FRADERA, *Jaume Balmes. Els fonaments racionals d'una política catòlica*, Vic, Eumo, 1996.

40. A. GHANIME I RODRÍGUEZ, *Juan Cortada: Catalunya i els Catalans al segle XIX*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995.

l'Acadèmia.»⁴¹ Cortada va ingressar a l'acadèmia el 1835, és a dir, el mateix any que Llobet (i que Pi i Arimon). Com a acadèmic i, sobretot, com a director del museu, va fer catàlegs d'objectes, va redactar informes sobre les noves adquisicions del museu, es va ver càrrec del trasllat d'objectes al museu, va fer gestions per obtenir-ne d'altres, va treballar en comissions per buscar una nova seu de l'acadèmia i del museu, va donar llibres i objectes seus a l'acadèmia, etc. En moltes d'aquestes activitats va coincidir amb Llobet. Per exemple, en comissions per supervisar la recollida d'objectes dels convents enderrocats, en les gestions per recollir làpides aparegudes amb l'eliminació de parts de muralla, i en el reconeixement de ruïnes.

Malgrat aquestes coincidències –o potser a causa d'elles– sembla que la relació entre Llobet i Cortada no sempre va ser bona. Això és, almenys, el que sembla deduir-se d'un informe de Cortada sobre allò que s'havia aconseguit i encara quedava per fer en relació amb el Museu, poc abans de la data prevista per la seva inauguració. En aquest informe menciona Pròsper de Bofarull i Ramon Muns, però no Llobet i Pi i Arimon, subsumits en una referència genèrica («varios otros S. S. Académicos»). Casanovas en dedueix que Cortada i la Secció d'Antiguitats, dirigida per Pi i Arimon amb el suport de Llobet, seguien polítiques oposades.⁴² Encara que tan sols és un indicador i que, en qualsevol cas, es tracta d'una circumstància que ha de ser considerada amb prudència, apunta en la mateixa direcció d'allò que diu Casanovas el fet que a la llista de subscriptors que paguen l'edició de l'obra de Pi i Arimon, *Barcelona Antigua y Moderna*, no hi constin ni Cortada ni cap membre de la dinastia Bofarull. No obstant això, malgrat que en el text, quan descriu el Museo de Antigüedades de la Academia de Buenas Letras, Pi i Arimon ho fa referint-se exclusivament a la institució i no esmenta a cap persona en particular, en enumerar els col·leccionistes privats i explicar les seves col·leccions, inclou el Museo de Antigüedades de D. Juan Cortada, i les consideracions que fa del seu titular són completament elogioses. També l'inclou en el catàleg d'autors naturals de Barcelona.⁴³

41. CASANOVAS, *El Museo de l'Acadèmia...*, p. 144.

42. CASANOVAS, *El Museo de l'Acadèmia...*, p. 121.

43. Veg. PI I ARIMÓN, *Barcelona Antigua...*, vol. 2, p. 233-235 (Museu de l'Acadèmia i Museu o col·lecció privada de Cortada), p. 264-265 (Catàleg d'autors) i p. 1.131-1.136 (relació de subscriptors).

Com ja es dedueix de tota aquesta informació, un historiador amb qui Llobet també tenia molt en comú és Pi i Arimon. Segurament és la persona a qui Llobet té en ment quan escriu: «¡Cuanta [luz] no proporcionará también el conjunto de conocimientos anticuarios de un amigo nuestro que aspira asimismo á entrar en este cuerpo literario!» A diferència de Cortada, Pi i Arimon no compartia amb Llobet un interès per la filosofia i les qüestions teòriques, però sí la passió per l'epigrafia i l'arqueologia. I, segurament, també compartia amb ell aquest tarannà generós o poc preocupat per consolidar el control de les seves iniciatives en el marc institucional, un control que sí va exercir Cortada i que segurament va influir en la marginació a la qual aquest va sotmetre Llobet i Pi i Arimon quan va assolir la direcció del museu el 1844, tal com ha fet notar Ramon Grau.⁴⁴

Cal plantejar-se, per acabar, quin era l'interès de Pi i Arimon, Cortada i, sobretot, de Llobet, en la constitució del museu. Salvar, simplement, una part del patrimoni de la seva destrucció? Pel que sembla, anava bastant més enllà, perquè també es buscava il·lustrar la història de Catalunya i disposar d'un instrument que ajudés a fer complir la missió per la qual s'havia fundat l'acadèmia i que ocupava un lloc tan preferencial en els seus Estatuts: la redacció d'una gran Història de Catalunya.⁴⁵ El fet que de bon començament l'art medieval rebés al museu l'atenció que es mereixia, no es va donar únicament per una qüestió de sensibilitat romàntica, sinó també perquè era l'art que corresponia a l'etapa més important de la història de Catalunya. Així doncs, *Del modo de estudiar la historia aplicado a la de Cataluña* ajuda a entendre millor la tasca de Llobet en la protecció i l'estudi de la cultura material del país. Es tractava d'una tasca lligada al seu projecte historiogràfic.

En definitiva, Llobet, vist a la llum del seu projecte historiogràfic, és quelcom més que un simple erudit dedicat a col·leccionar objectes i fer aportacions disperses sobre qüestions puntuals de la història de Catalunya. La seva obra té més coherència del que podria semblar a primera vista. Coherència

44. Agraïm a Ramon Grau haver-nos facilitat el text de l'article biogràfic inèdit sobre Pi i Arimon escrit per al diccionari d'acadèmics que l'Acadèmia de Bones Lletres preveu publicar (*Diccionari biogràfic de l'Acadèmia de Bones Lletres*, Reial Acadèmia de Bones Lletres, Fundació Noguera, Barcelona, 2012).

45. CASANOVAS, *El Museu de l'Acadèmia...*, p. 26, 119.

i, a la vegada, també, complexitat. Com hem vist, el seu projecte conté elements il·lustrats, tradició criticista, influència filosòfica francesa i escocesa, concomitàncies amb la historiografia liberal francesa i aspectes que anuncien la Renaixença. El seu és un projecte que reflecteix el grau de complicació que va comportar la transició de la historiografia il·lustrada a la romàntica, i la diversitat d'una època plena d'indecisions, ambigüitats i contradiccions.

APÈNDIX

Del modo de estudiar la historia aplicado á la de Cataluña. Memoria presentada á la Rl. Academia de Buenas Letras y de Historia de Barcelona

Por Dn. José Antonio Llobet y Valllosera

Leida en la junta literaria del dia 10 de Junio de 1836

(Arxiu de la Reial Acadèmia de Bones Lletres i Història de Barcelona, UC-566, Lligall 5, núm. 9)

Non cuivis homini contingit adire Corinthum

Hor. 1 Epist. 17 v. 36

Así hablaba Horacio, pero mejor podríamos decir nosotros. *Nunc licet omnibus adire Corinthum.*

Todos los establecimientos literarios estaban cerrados en nuestro pays; y concentrándose el hombre de letras en sí mismo, ó bien, resolviéndose á un puro egoismo, olvidaba todos los conocimientos que no le podían producir un fruto material é inmediato; ó bien como afortunadamente media con mas frecuencia, se encerraba en un gabinete y procuraba consolarse, hablando con los muertos y consumiendo las horas de una vida melancólica entre aquellos amigos, mudos sí, pero constantes, que siempre estan prontos cuando les buscamos y que jamas se muestran resentidos, cuando nos separamos de ellos. Pero, confesando con rubor, en el estado de amilanamiento en que cada uno se hallaba, pocos ó casi ninguno conservaban ensperanzas de una era mejor.

Mas, apareció la aurora de esta á ultimos del 1832, y cuando vimos que el Gobierno permitía el volverse a abrir las Academias y Universidades, desde luego entrevimos la reinstalación de esta Rl. Academia y formamos el proyecto de presentarnos á sus puertas con nuestra ofrenda, á fin de probar si el ardor y buen afecto con que la presentabamos, compensaría la pequeñez de ella y movería el aincó de sus miembros para admitirnos en este templo de las Musas. Nos presentamos, pues, y si nuestros votos

son bien acogidos, nos dedicaremos al culto de la grave Clio que ha sido la protectora de nuestros estudios hasta el día.

Suponiendo que hayamos sido iniciados en los misterios que se celebran en este recinto sagrado, pasemos á tratar del objeto predilecto de nuestras ocupaciones literarias, de la Historia.

Tenemos por muy inútil el perder tiempo en demostrar la necesidad de ocuparnos de su estudio; a más de que los Estatutos mismos de la Academia dicen que el fin principal de ella será la formación de la Historia de Cataluña; por lo tanto diremos que habiendo de ocuparnos de este trabajo, será bueno hablar antes un poco del sistema que se deba adoptar y del modo de ponerlo en ejecución.

Fué un tiempo en que la historia no era otra cosa mas que la Biografía de los Reyes, sin que los pueblos y sus instituciones entrasen en la línea de cuenta. Brillaron entonces dos ó tres escuelas; la de los que notaban con sumo escrupulo todas las batallas, hitos, robos, incendios, y conquistas, sin ningun aparato retico, y sin reflexiones morales; la de los que lo subordinaban todo al deseo de lucir su elocuencia, y en sus libros se encuentran aquellas famosas arengas militares y discursos diplomaticos; y por fin la de los que cuidando poco de la exactitud minuciosa de los unos y de los brillantes periodos de los otros se empeñaban en formar como unos tratados de moral teórico practica. Estas Escuelas, que empezaron con los tiempos antiguos y cuyos Corifeos fueron los mas celebres autores Griegos y Romanos, acabaron su grande influencia en el siglo 17.º: y asi que cesó el estruendo de las guerras de Luis 14, y que se restableció algun tratado de paz en Europa, se vió nacer otra Escuela que podemos llamar filosófica, á la que pertenecieron despues todos los Enciclopedistas, incluso el mismo Filosofo de Ferney. Estos siguieron en gran parte las huellas de los escritores morales de la Escuela ultima que habemos mencionado; mas desde entonces y á beneficio del grande impulso que recibieron las letras al espirar el siglo 18º, y al comenzar el presente, se han subdivido los historiadores en infinitas Escuelas. Aun quedan algunos historiadores filosofos que trazando cuadros brillantes y bien perfilados, hacen entrar en ellos los hechos que caben, aunque sean un poco forzados y desechan[,] ocultan ó callan aquellos que no pueden doblarse al plan que han establecido. Otros hay que podríamos llamar historiadores pintorescos, que al narrar una época de la historia se dejan alucinar por lo heroico o caballeresco de un personaje ó de su reinado, por un caracter extravagante ó muy señalado y formando su cuadro ponen á este personaje, reinado ó suceso memorable en el primer plano, sujetan todo lo demas á su idea favorita y lo dejan en la oscuridad.

Hay tambien otras escuelas modernas, y aun todas las antiguas, tienen sus representantes en la actualidad, pero á pesar de estas divisiones se convienen ya jeneralmente todas en ciertos principios, como los siguientes y otros semejantes á ellos.

Como en los pueblos las masas forman la mayoría y los personajes señalados son muy reducidos; como se escribe y se debe enseñar á las masas, y no á solos pocos

individuos; y como tienen más influjo las masas que no los individuos aislados, se escribe en el día con preferencia la historia de los pueblos, á la de los Reyes.

Como para escribir sobre un pueblo es menester conocerlo, y para ello no basta un estudio superficial, sino el de todas las fases con que este pueblo se presenta y se ha presentado, y el estudio tambien de las relaciones que este pueblo tiene y ha tenido con los pueblos inmediatos; por lo mismo deben tenerse presentes todos estos datos, y combinarlos entre sí para poder formar una buena historia.

Como para desempeñar la parte que acabamos de notar, es preciso conocer las leyes, costumbres [?] del pueblo que tratamos de estudiar, debe por lo mismo empezar por publicarse la Coleccion de sus Codigos, de sus costumbres ó usos legales, de sus Crónicas antiguas, en las que se juntan en general con sencillez las costumbres, virtudes y vicios del tiempo en que fueron escritas; y así se van recojiendo documentos para la obra principal.

Sin que yo pretenda dar lecciones á los Sabios que componen esta Rl. Academia, me he adelantado á indicar el como pudiera trabajarse con fruto para hacer la historia de nuestra Provincia.

Empezarase por publicar una buena descripcion Geografica de la parte fisica del territorio que debe ocuparnos. Vendría luego una descripción fisiologica de las varias razas que han dominado el pays y que cruzandose unas con otras han formado el actual pueblo Catalan. Para esto deberíamos servirnos primero de los datos que nos comunican los autores Griegos, Romanos, Arabes y de la edad media, y segundo de los que los Sabios alemanes y franceses modernos han publicado acerca las Naciones que antiguamente invadieron la Península por el Nordeste y de los que atacaron el imperio Romano en los primeros Siglos de nuestra Era. Debiérase luego entrar en el estudio de las radicales de nuestra lengua Catalana para reconocer su semejanza con otras lenguas vivas y muertas, explicando del mejor modo su etimologia, y haciendo una reseña de cuales lenguas han influido mas ó menos en su formación, indicando si fuese posible sus proporciones. Entraríase luego en hacer la monografía de cada pueblo por separado, especificando bien sus primeros pasos, el apojeio de su poder, la epoca de su fusion en la masa jeneral y la influencia que ha tenido en el tipo físico y moral de los habitantes actuales.

Seguirian entonces los trabajos de coordinacion de tantos datos como se habrían reunido, y despues de algunos ensayos llegaríamos á poseer una buena historia de nuestra provincia.

El mismo trabajo que habemos indicado, deberia hacerse para cada provincia de España, y reunidos todos, vendria el caso de formar la historia jeneral de la Península.

Muchos diran que segun esto, ningun pueblo no solamente no tiene aun escrita su historia, pero ni tampoco podrá tenerla en mucho tiempo, y contestaremos afirmativamente. Las Naciones mas adelantadas en conocimiento en Europa se hallan en

el mismo caso, y hasta los Estados Unidos de Norte America, a pesar los pocos años que cuentan de antigüedad, tienen la misma falta, y la confiesan sus Sabios. No por esto se crea que queremos despreciar los trabajos de tantos hombres grandes antiguos y modernos que se han dedicado á los estudios históricos y que han publicado sobre ello obras grandes y llenas de erudición. No Señor, reconocemos en ellos muchísimo merito por el tiempo en que escribieron, sus datos nos son preciosísimos, sin sus preliminares nada podríamos hacer; más ellos escribieron segun los conocimientos que se tenían en su tiempo; y segun lo que esijía su siglo; pero, el jenero humano está en marcha, recorre todo el mudo; y á medida que adelanta, se hace mas esijente; y lo mismo que observamos en los usos comunes y materiales, otro tanto sucede con las necesidades intelectuales. Debemos reconocer una grande diferencia entre el Romano y el Griego, que no conocía la aguja de navegar, la imprenta, las inmensas aplicaciones de los metales, y por ultimo el vapor; al hombre actual que tiene todos estos gozes. Si el primero se contentaba con cierto alimento intelectual, era este conforme á su tiempo, á sus usos simples y á sus pocas necesidades: cuando al contrario en el dia se requiere que cada cosa que se conoce sea tan á fondo como se pueda, y que á ello se le vea una aplicación inmediata.

Repetiremos aquí la Sentencia tan conocida de *tempora mutantur et nos mutamus in illis*. Cedamos pues á las esijencias del siglo, viendo de otra parte que nada tienen ellas de irregulas o de perjudicial.

No queremos tampoco que en la historia se haga una revolucion, como la ha sufrido el dominio de la literatura, dividiéndose esta en los dos famosos campos de Clasicos y de Romanticos. Somos enemigos de ecsajeraciones, y al contrario deseamos que en todas las ciencias se practique lo mismo que ha hecho en la Filosofia, la Escuela Escocesa de Dugald Stewart y demas Colegas suyos de Edimburgo, que implantó en Francia el celebre Roger Collard y se halla representada en el dia por Cousin, Damiron, Geoffroy [Jouffroy] y otros. Esta escuela adoptó el epíteto de Ecléctica porque en realidad escojia de todas las anteriores lo que encontraba mejor, como hace la industriosa abeja con las flores. Escoje de todas, no deshecha ninguna, porque Cousin ha probado muy bien que no hay ningun sistema que sea enteramente absurdo; que el error se presenta acompañado de una parte de verdad, que toda mentira tiene una apariencia de verdad, pues que no siendo asi no podría subsistir, y que todo el trabajo está en recojer el mayor numero posible de partes de verdad, separando de ellas la mayor cantidad de errores, á fin de que la obra que se escribe o el sistema que se establece sea el mas acertado y añadiremos nosotros para que sea el que reuna mas aplicaciones inmediatas y utiles; por que solo la verdad tiene este privilegio.

Hagamos pues la aplicacion de estos principios á nuestro objeto; y digamos que ningun historiador de nuestra provincia debe ser desechado por estravagantes ridículos e inverosímiles que parezcan sus escritos. Ni Diago, ni Bosch, ni Corbera, ni Pellicer, ni Pujades, ni Feliu, ni aun el mas insignificante deje de ser estudiado: cada

uno contribuirá por su parte á la grande obra futura. No olvidemos á Marca, á los Benedictinos de la Historia jeneral del Languedoc, á los historiadores de Tolosa y de sus Condes, á los de Montpellier y de sus Señores, en fin á todos los del Languedoc u del Rosellon; á los Provenzales, á los Jenoveses, á los Napolitanos y Sicilianos, entre los estranjeros, porque en todos hay datos interesantes para nuestra historia; y en ellos hallaremos la rectificaci3n de muchos errores que han padecido nuestros predecesores en estos estudios.

Se deja ya por supuestos, que los historiadores Valencianos y Aragoneses han de ser nuestros grandes apoyos por las íntimas relaciones que nos han unido con estas Provincias. Las antiguas Cr3nicas Españolas también pueden servir y generalmente no se debe despreciar ni aun el auxilio de la tradici3n mas miserable, ni de la canci3n de vieja mas insignificante. Muchas veces una idea aislada que no se encuentra sino en una antigua canci3n, ó en una historia de noche de invierno, da bastante luz para coordinar hechos, que siendo separados no presentaban ningun interes. No entendemos tampoco que debe prestarse entera fe y crédito á todo lo dicho: lejos estamos de ello; la Crítica entra entonces para dar á cada cosa el valor que se merece. Sin ella marcharíamos rodeados de una nube de errores, noticias apócrifas y vaciedades, sin poder encontrar el verdadero camino de la historia; mas viene la crítica y haciendo el mismo oficio que el Sol disipa y ahuyenta aquellas nubes u nos presenta las cosas como ellas son en si, y nos indica cuales pueden servir para nuestro objeto u cuales debemos despreciar.

Nos se crea que todo lo que indicamos esta aun por empezar: buenos trabajos tenemos adelantados. El laborioso y grande erudito Capmany nos dejó escritos que seran inmortales, la nueva edici3n del Pujades, la traduccion y Comentarios de las antiguas Constituciones de Cataluña que está publicando D. Pedro Nolasco Vives y otras obras conocidas, son unos depositos de luces muy interesantes y que preparan la multitud para mejor comprender lo que después se les vaya enseñando. Empero muchisimo queda que practicar; pongámonos pues á la Obra y distribuyéndonos el trabajo apliquemos el hombro todos á la una. Por nuestra parte nos ofrecemos gustosos á cooperar con nuestros reducidos conocimientos á la grande obra indicada, para la cual nada es indiferente.

En los paises estranjeros en que accidentalmente nos hallábam, ya habemos cooperado á ello, y á hacer conocer al mismo tiempo nuestras antiguedades veneradas. Publicaba en París el Sr. Pardessus, celebre Profesor del derecho Mercantil y Diputado de la Camara de Francia una Coleccion de leyes marítimas anteriores al siglo 17º. Como la obra era vasta, necesitó de colaboradores, y no hallando en la Capital quien pudiese ayudarle para la traduccion del antiguo Codigo marítimo Catalan llamado *Llibre del Consolat de la Mar*, se dirigió á nosotros para el objeto[.] Trabajamos muchos meses en revisitar y comparar varios textos y traducciones: tuvimos el

placer de examinar dos traduccions francesas muy malas, dos de Italianas, una de Holandesa, las dos Españolas de Palleja y de Capmany, varias ediciones catalanas, entre ellas una del 1494, la que apesar de lo que dice Capmany, creemos que es la *editio princeps*, y ultimamente un manuscrito de ultimos del siglo 13º ó primeros del 14º, y despues de estudiado maduramente el asunto, nos resolvimos a cambiar la Ortografia medio española que había adoptado Capmany, y en el texto revisto y correjido, que publicamos, seguimos una Ortografia mas afrancesada, segun el jenio é indole de la lengua Catalana en aquella epoca, en la que no había aun sufrido la invasión de voces Castellanas que la han inundado después. Añadimos una traducción francesa, la mas literal que fue posible, notas y un prologo o introducción, todo lo cual fue aprobado por el Sr. Raynouard, hombre el mas versado en Francia en la Literatura Romana, acerca la cual ha publicado varias obras. Tambien nos valió este Trabajo el entrar en la Sociedad de anticuarios de Provenza, junto con la amistad de los hombres que se dedican en aquel pays a estudios semejantes.

Si esto hemos hecho fuera de nuestra patria, mucho mas pensamos hacer en el seno de ella, aunque no lo mentamos por vanagloria, y si todo para hacer ver nuestra aptitud á tomar parte en los trabajos de que se ocupa esta Rl. Academia.

¡Cuanto no debemos augurar de una Corporacion que cuenta en su seno miembros tan distinguidos por sus conocimientos! ¡Cuanta luz no dará para nuestra historia la Monografia tan completa de nuestros antiguos Condes que con tanta laboriosidad, esactitud y buena crítica está terminando el dignísimo Vicepresidente de ella Sr. de Bofarull! ¡Cuanta no proporcionará también el conjunto de conocimientos anticuarios de un amigo nuestro que aspira asimismo á entrar en este cuerpo literario! No falta, pues, sino que la Rl. Academia decida el plan que se haya de seguir para lograr el objeto propuesto; y a nuestro ver solo se puede presentar la duda en si se trabajará aislada pero simultaneamente encargando á cada uno el tramo para el que tenga más aptitud, conocimiento y proporción, ó si escojiendo una sola epoca de nuestra historia, nos prescribiremos el ilustrarla con esclusión de toda otra, hasta que la escojida se halle ya bastante adelantada.

De los dos proyectos mas nos atenderíamos al segundo, si estaba en nuestra mano el escojer. El primero es verdad que halaga nuestra pereza y nuestro amor propio, porque sin salir de la esfera de nuestros conocimientos particulares, podemos desempeñar nuestra parte y aun podemos brillar en ella: pero no debemos ser egoistas en tratando de las Ciencias y de sus aplicaciones. Los hombres deben contarse por nada, y todo se debe á las masas: no calculemos pues nuestra individualidad, y trabajemos para la masa de que formamos parte, considerandonos solo como uno de los organos ó miembros de ella se sirve para sus funciones. Mirada la cuestión bajo este punto de vista, la decisión no puede ser dudosa, y si la división del trabajo es la que ha hecho dar pasos tan ajigantados a la historia, apliquemos esta doctrina y digamos, si para estudiar

una epoca de la historia de Cataluña, convendrá el repartirse el trabajo entre varios, encargandose unos de la parte militar, otros de la legislativa, otros de la científica, otros de los usos, costumbres y trajes, otros de los monumentos y antigüedades y así de lo demas; del mismo modo para estudiar toda la historia de Cataluña, deberá esta dividirse por partes, como hemos dicho antes que aquí sería en epocas, y dividiéndose la Academia en secciones, se encargaría una epoca á cada una; mas, como para realizar este plan se necesitaría de una reunion numerosa de individuos, debemos atenernos á estudiar por ahora una sola epoca, la que se considere mas interesante, suponiendo que las otras epocas se encargan a otras Secciones, que seran las de los miembros que nos sucedan en esta Academia, cuando estará ya apurada la epoca que habremos escogido.

La ejecución de este plan no impide el que se procure dar parto entretanto al ansia de saber que tiene nuestra juventud. Es muy conocido el vicio jeneral de la educacion que se da á los juvenes, del que resulta que mejor conocen a los payses estrangeros que no el suyo propio. En nuestra Provincia este defecto tiene una escusa justa en la falta de libros elementales en donde encontrar estos conocimientos historicos. Nos parece absolutamente inútil el ponderar las ventajas de que supieren nuestros jóvenes lo que fueron y lo que hicieron nuestros mayores: baste el estar persuadidos de que es una necesidad lo que se siente, para que debamos acudir luego á remediarla.

Si habíamos de aguardar a que fuesen concluidos los estudios que hemos propuesto, pasarían años y años sin que la juventud tuviese libros donde aprender el conjunto de nuestra historia. Tomemos, pues, un medio termino entre el no saber nada y el aguardar muchos años para saberlo todo, y veamos el modo como desde luego pueda saberse algo. Para ello proponemos el que se de la Comisión o encargo á dos Académicos de que formen un resumen de la historia de Cataluña, que no ocupe mas de dos tomos en dozavo de mas 300 paginas cada uno. A este fin podran extractarse los autores que tenemos, separando las cosas que no son del gusto de la epoca actual y añadiendo aquellas ideas y reflexiones que el asunto sujiera, y que tanto ecsije la ilustración del siglo, advirtiendo en el prologo que aquel trabajo no es mas que interino, y solo para que no se carezca de todo conocimiento en la materia.

De esta manera llenaremos por ahora una laguna que bastante se hace sentir, y prepararemos la jeneracion venidera para que pueda con el tiempo completar lo que nosotros habremos tenido la satisfacción de comenzar.

Desearíamos en extremo que estas ideas gustasen a la Academia y que después de corregidas y arregladas por los Sabios que la componen, diesen lugar á la apertura de una nueva época de ilustración y adelantamiento.

Tales son los votos que formamos y nos consideramos felices si esta Rl. y literaria corporación vé en ellos una prueba de nuestro amor á la Ciencia y de nuestra confianza en las luces y patriotismo de los dignos miembros que la componen.

Barcelona 15 Marzo 1834